

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

CLIO

Ion Țurcanu

MOLDOVA ANTISOVIETICĂ

*Aspecte din lupta
basarabenilor împotriva
ocupației sovietice. 1944–1953*

*Prut Internațional
Știința
2000*

Având drept generic rezistența populației din Moldova de răsărit la sovietizare și comunism, cartea înmănușează o serie de studii și articole, scrise în anii 1995–2000. Nota definitorie o constituie lupta conștientă, organizată, a basarabenilor împotriva ocupației sovietice comuniste. Imaginea fenomenului descris se precizează și se întregeste prin anexarea la scrierile de autor a unui consistent material documentar.

Coordonator al colecției *CLIO*: *Ion Negrei*

Lector: *Mihai Papuc*

Corectori: *Mariana Belenciuc, Elena Pistrui*

Tehnoredactor: *Nina Duduciuc*

Machetare computerizată: *Anatol Andrițchi*

Copertă: *Vitalie Pogolșa*

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii *Prut Internațional*

Difuzare: **Societatea de Distribuție Carte PRO-NOI**, str. Alba-Iulia, nr. 23/1;
Chișinău, MD-2051; tel.: 51-68-17, 51-57-49; e-mail: libr@mnc.md

Reprezentanță la București: **Societatea de Distribuție a Cărții PRO-NOI**,
București Piața Presei Libere, nr. 1; Corp. C, Et. 2, Cam. 233, Sector 1,
București. Tel.: (01)2245412, tel.mob.: 093646672

CUPRINS

<i>Cuvînt către cititor</i>	4
O temă nouă despre un fenomen foarte vechi	6
Premise ale revoltei	35
Rezistența anticomunistă din Basarabia. Grupul Filimon Bodiu	75
O țarancă din Basarabia față în față cu mașina sovietică a terorii	103
Vasile Odobescu, un ostaș al dezmoșteniților	116
Cine a închis bisericile și mănăstirile din Basarabia?	143
Simion Baranovschi – un martir al crucificării comuniste a Basarabiei	149
<i>ADDENDA</i>	
Documente privind activitatea <i>Grupului Filimon Bodiu</i> , a <i>Partidului Democrat Agrar</i> și a <i>Armatei Negre</i>	161
A. <i>Grupul Filimon Bodiu</i>	163
B. <i>Partidul Democrat Agrar</i>	222
C. Liste ale luptătorilor și susținătorilor formațiunilor antisovietice și anticomuniste <i>Armata Neagră</i> și <i>Partidul Democrat Agrar</i>	322
<i>În loc de epilog</i>	328

O TEMĂ NOUĂ DESPRE UN FENOMEN FOARTE VECHI

De unde înainte de 1990 habar să aibă cineva pe aici pe la noi că ne-am fi opus cumva în trecut regimului sovietic comunist, iată că, în sfârșit, astăzi putem vorbi chiar și despre o istoriografie a fenomenului. Istoriografie, în sensul că în anii '90 s-au acumulat zeci de scrieri despre acest fenomen, semnate anume de autori basarabeni, ceea ce nu înseamnă însă că mai înainte chestiunea ca atare nu ar fi fost deloc abordată în literatura istorică. Dimpotrivă, fenomenul rezistenței moldovenilor la sovietizare și comunism a trezit atenția opiniei publice de îndată de s-a aflat despre el, ceea ce l-a impus ca temă aparte în cărțile de istorie.

În 1942, a fost publicată o carte care astăzi are valoare de importantă sursă istorică și care conține și unele date concrete privind lupta deschisă a basarabenilor împotriva regimului sovietic de ocupație¹, în anul instaurării lui în ținut, 1940/41.

O serie de date la această temă puteau fi întâlnite în istoriografia postbelică din Apus. În Franța, de pildă, au apărut câteva culegeri de studii avînd drept generic relațiile ruso-române și sovieto-române. În una din ele se vorbește despre o revoltă a țăranilor din raionul Fălești împotriva deportărilor și a confiscării produselor agricole². În alta, editată cîteva ani mai tîrziu, se fac referințe la lupta autorităților sovietice împotriva „naționaliștilor burghezi” moldoveni și la măsurile luate pentru lichidarea „banditismului” din ținut³. Din compartimentul respectiv al acestei cărți reiese că „bandiții” și „naționaliștii” erau tocmai acei care manifestau nesupunere deschisă față de ocupanți și că ciocnirea dintre cele două forțe era destul de violentă. În aceeași manieră chestiunea este prezentată într-o lucrare a lui G. Ciorănescu, pe care după 1989 au putut s-o cunoască și istoricii din Republica Moldova⁴. În unele publicații, apar materiale avînd drept subiect special rezistența anticomunistă din Basarabia, referințele concrete vizînd, bineînțeles, aspecte și cazuri izolate⁵.

Ba mai mult, au fost autori care au operat cu o statistică a participanților la lupta împotriva regimului comunist de ocupație. Astfel, G. Savor și L. Heiman menționează o cifră totală de 200 de mii de jertfe ale represiunilor sovietice din Basarabia în anii 1944–1947, din care au făcut parte și cei condamnați pentru antisovietism declarat⁶. Iar A. Nicolae afirmă explicit că, pentru delikte politice, doar în anii 1944–1948 ar fi fost condamnați 60 de mii de oameni⁷. Se înțelege că aceste date trebuie tratate cu doza necesară de circumspecție, pentru că nici astăzi nu se poate vorbi cu încredere despre o statistică verificată a rezistenței.

Într-un articol nu prea mare, G. Ciorănescu demonstrează că de pe la mijlocul anilor '60 predispozițiile antisovietice ale basarabenilor încep să fie încurajate tot mai mult de politica statului român și de scrierile istoricilor din România⁸. În conexiune, probabil, cu această concluzie este și constatarea unui alt autor, precum că existau cazuri cînd basarabeni își manifestau limpede speranța că regimul comunist din România le-ar fi putut apăra interesele naționale⁹.

În a doua jumătate a anilor '80, în Occident pătrunde tot mai multă informație despre disidența basarabeană. Astfel ajung să fie publicate unele fapte despre fricțiunile interne din anii '60–'70 din Moldova privind chestiunea națională, avînd drept protagoniști pe disidenții M. Moroșanu, A. Usatiuc, Gh. Ghimpu, V. Graur, Gh. David, A. Șoltoianu, Lilia Neagu, Odobescu și alții¹⁰.

Constatăm, așadar, că deși în lucrările de felul celor menționate mai sus tema rezistenței ocupă loc puțin, iar informația este săracă, totuși unele aspecte esențiale sînt reliefate destul de bine. Astfel, se observă că revolta era provocată de jugul social-economic al noului regim și de politica de deznaționalizare a basarabenilor. Dar lupta Basarabiei împotriva regimului bolșevic, sub toate formele ei, deci ca fenomen de bază al istoriei ținutului de sub dominație sovietică, urma încă să fie cercetată în alte condiții sociale. Din acest punct de vedere, se înțelege că în Moldova sovietică nu putea să apară o istoriografie a rezistenței naționale.

Ceea ce era cu putință să apară pe atunci de sub teascurile editurilor din Chișinău erau doar scrieri care aveau sarcina să nege că ar fi existat și în Moldova o adevărată mișcare de rezistență și că, dimpotrivă, ceea ce a fost, a ținut fie de spionaj antisovietic, fie de banditism ordinar. În 1987, la împlinirea a 70 de ani de la crearea organizației bolșevice teroriste „VCK” („Vserossiiskaia Cerezviceainaia Komissia”),

subdiviziunea chișinăuiană a KGB-ului a editat o carte în care sînt date publicității pentru prima oară unele fapte referitoare la rezistență – desigur prezentate fals, adică în conformitate cu preceptele propagandei sovietice. Sînt menționate organizațiile antisovietice și anticomuniste *Arcașii lui Ștefan, Partidul Democrat Agrar, Grupul lui Filimon Bodi, Armata Neagră*, o formațiune încă nestudiată, care se numea *Uniunea națională a muncitorilor din noua generație*, precum și nume aparte, iarăși necunoscute încă, de luptători foarte interesați, cum au fost Crasna, Vartic, Deducenco și alții¹¹.

Cea mai mare atenție este acordată, în această respingătoare lăudăroșenie kaghebistă, felului cum au fost lichidate formațiunile țărănești de luptă împotriva Sovietelor, *Partidul Democrat Agrar, Armata Neagră și Grupul lui F. Bodi*, ceea ce reflectă cît se poate de grăitor raportul relațiilor regimului de ocupație cu țărănimea basarabeană¹²: pe de o parte rezistența acesteia la soveitizare și comunism, iar pe de alta – ura ocupanților față de țărănimea din ținut.

Se înțelege că autorul cărții, un jurnalist care și-a făcut cu prea mare osîrdie datoria de simbriaș al călăilor rezistenței, poate și din ură instinctivă față de luptătorii anticomuniști și, bineînțeles, față de cauza națională a moldovenilor, este departe de a oferi niște imagini istorice adecvate, așa că de multe ori el încurcă faptele, din diferite cauze, adeseori intenționat. Lucru cumva curios, scrierea conține informații incitante relativ la felul cum au fost provocate trădările în sînul *PDA* și al *Grupului lui F. Bodi*, deși, evident, nu poate fi crezut nimic din ce se spune acolo înaintea confruntării acestor date cu documentele de arhivă (poate și cu mărturiile ale participanților la evenimentele descrise).

Un interes aparte suscită alte cîteva aspecte ale cărții. Întîi, e vorba de datele care confirmă că în Basarabia rezistența antisovietică a început chiar din momentul și pe măsura recuceririi ținutului de către trupele sovietice. Al doilea, că sînt date nume ale călăilor care s-au evidențiat prin zelul de care au dat dovadă la zdrobirea rezistenței antisovietice și anticomuniste a basarabenilor: A. Danilov, S. Popov, D. Nikișov, I. Kululaev, G. Bulgak, Alafiev, A. Zătika, A. Ostrețov, Kuznețov, Vladimirski ș.a. Bineînțeles că în cartea despre care e vorba aici toți aceștia sînt prezentați ca adevărați eroi, iar martirii rezistenței sînt calificați drept elemente declasate. Și, în sfîrșit, faptul cel mai sugestiv: activitatea KGB-ului și a altor organe sovietice de represalii este prezentată în această carte nu numai ca o acțiune de pedepsire foarte

aspră a tuturor aceluia care subminau, într-un fel sau altul, regimul bolșevic, dar și de răzbunare continuă, peste vremi, pentru atare atitudine, în sensul obișnuit al cuvîntului. Anume așa explică securiștii sovietici motivele exterminării foștilor deputați în Sfatul Țării (pe care G. Volkov, fost șef KGB la Chișinău în anii '80, îi numește, în prefața la această scriere, lepădături, drojdie etc.: vezi p. 9–10), rămași după 28 iunie 1940 în Basarabia, precum și a aceluia care au luptat în perioada interbelică împotriva bandelor pe care bolșevicii le trimiteau într-una dincoace de Nistru sau a aceluia care, înainte de 1917, depuseseră mărturie la judecarea banditului Kotovski¹³. Căutarea „vinovaților” de felul acestora, afirmă zisul Volkov, cu toată convingerea că spune tocmai ceea ce trebuie, a continuat și în a doua jumătate a anilor '80¹⁴. Aceste fapte sînt deosebit de interesante, dacă mai ales dorim să ținem cont și de aceea că autoritățile din Republica Moldova nu numai că nu au încercat să dea aprecierea cuvenită călăilor mișcării de rezistență, dar chiar au refuzat și continuă să refuze reabilitarea celor mai activi luptători antisovietici și anticomuniști.

Cînd cineva se încumetă să înceapă investigații speciale la tema rezistenței anticomuniste a basarabenilor, trebuie să știe că examinarea acestei chestiuni nu poate ignora contextul general al istoriografiei naționale, cu atît mai mult cu cît, după cel de al doilea război mondial, întreaga Romînie a avut și ea de îndurat rigorile ocupației sovietice și ale regimului comunist. De aceea, în continuare, voi examina subiectul ținînd cont de aceste două precizări, cea dintîi referitoare la starea istoriografiei basarabene a problemei, iar cea de a doua vizînd aceeași situație raportată la contextul general al istoriografiei naționale. În cazul de la urmă, trebuie să mai adăugăm că coordonarea efortului de cercetare cu realitățile din istoriografia romînană de după 1989 este mai mult decît necesară, pentru că facilitează, stimulează investigațiile și le așază pe baze mai solide.

Se înțelege că despre rezistența anticomunistă (și antisovietică) din Romînia s-a scris mai mult și mai bine decît în Moldova, și asta, în parte, drept urmare a aportului destul de sensibil adus la cercetarea temei de istoriografia occidentală. Grație acestor eforturi, au fost stabilite o serie întregă de aspecte esențiale ale fenomenului, cu mult pînă la sfîrșitul anilor '80, între care componența profesională și socială a luptătorilor anticomuniști¹⁵, caracterul și scopurile luptei¹⁶, orientarea și gradul ei de hotărîre și de duritate¹⁷, rolul precumpănitor, de fapt,

excepțional, al țărânimii în această confruntare disperată¹⁸ ș. a. Din motive lesne de înțeles, istoriografia națională propriu-zisă se angajează în acest demers destul de târziu și, iarăși ușor explicabil, în măsura în care reușea să scape de atenția sufocantă a regimului. Astfel, G. Ionescu, scrie o carte în care sînt examinate principalele aspecte ale rezistenței, menționate mai sus¹⁹. Într-o sinteză istorică publicată la cîțiva ani după emigrarea sa în Apus, Vlad Georgescu arăta că în perioada teroarei staliniste „au fost înfrînte și cele cîteva încercări de rezistență militară organizate de foști sau încă activi ofițeri, cum ar fi organizația țărănistă *Sumanele Negre* sau *Mișcarea Națională de Rezistență* condusă de generalul Aldea²⁰, observații pe care cercetările speciale de mai târziu le vor amenda serios, mai ales aspectele ce țin de amploarea mișcării, rolul militarilor în ea și culoarea ei politică.

Pe atunci, numai în Occident puteau să apară cărțile care aveau drept subiect special de cercetare această temă. O astfel de scriere este aceea a lui Traian Golea²¹, în care autorul încearcă să prezinte întreaga istorie a rezistenței anticomuniste din România, punînd un accent aparte pe lupta partizanilor din munții Făgăraș și prezentînd o hartă ce localizează principalele puncte de rezistență din țară.

Revoluția din decembrie 1989 a anulat toate interdicțiile privind cercetarea acestei teme. Față de situația din Moldova, unde, deși avem și aici cîteva scrieri semnate de istorici, totuși procesul acesta încă se mai află în faza exercițiului publicistic sentimental, în România, dimpotrivă, trecerea de la această etapă la investigațiile științifice s-a produs mult mai repede, așa încît astăzi se poate vrobi despre o preocupare definită, constantă și crescîndă care s-a impus ca o orientare fundamentală a istoriografiei. Poate fi prezentat un număr apreciabil de studii speciale în domeniu²². Au apărut chiar și lucrări de bibliografie a rezistenței anticomuniste, care însă nu se limitează la studiile istorice speciale²³. Drept urmare a acestor eforturi, față de cele cîteva formațiuni de luptă, despre care se știa mai înainte, acum se cunosc zeci de organizații și grupuri²⁴ ce au activat nu doar în cele patru zone atît de bine cunoscute – munții Făgăraș, zona muntoasă a Bucovinei, Delta Dunării și Banat –, ci practic în toată țara, unii cercetători ajungînd să precizeze că „ar fi nominalizate vreo cincisprezece zone ale rezistenței armate pe întreg teritoriul românesc”²⁵. O întreagă pleiadă de eroi ai acestei lupte au ieșit din anonim și au venit să înobileze istoria României²⁶, unii din ei, precum Ion Gavrilă, Vasile Motrescu, Gavril

Vatamaniuc, Gheorghe Arsenescu, frații Arnăuțoiu, devenind figuri de legendă. Deși relativ la numărul total al celor implicați nemijlocit în această confruntare nu există încă o idee destul de clară, tocmai acesta fiind unul din neajunsurile principale ale istoriografiei, cum bine observă și Ph. Rostaing²⁷, totuși dacă se ține cont mai cu seamă de numeroasele revolte ale țărânimii²⁸, atunci rezistența trebuie văzută ca fiind mai mult decît activitatea grupurilor izolate de luptători.

Rezultatele, în general îmbucurătoare, ale cercetărilor speciale s-au resimțit îndată în activitatea editorială, didactică, educativă, informațională etc. O interesantă sinteză a distinsului istoric Florin Constantiniu are un compartiment aparte pentru rezistența anticomunistă, în care aproape întreaga atenție a cititorului este îndreptată către organizația *Graiul Singelui*, fapt pentru care autorul are, bineînțeles, o explicație: „Cercetările asupra mișcării de rezistență sînt la început, astfel că nu există un studiu de sinteză asupra curenților de gîndire politică din rîndurile ei, dar, în stadiul actual al informației, se poate constata că numai puține organizații și grupuri au avut o doctrină atît de elaborată ca *Graiul Singelui*, doctrină ce alia orientări naționaliste cu vederi de centru-stînga în domeniul economic.” După care urmează concluzia finală: „Marea majoritate a luptătorilor din rezistență erau obsedați de un singur obiectiv: alungarea ocupantului sovietic și a marionetelor sale locale.”²⁹

În anii '90, au luat ființă instituții de cercetări științifice, asociații, muzee, – toate fiind preocupate de fenomenul rezistenței anticomuniste. În același scop, Academia Română a înființat în 1993 Institutul Național pentru studiul totalitarismului, care are și o publicație, *Arhivele Totalitarismului*, prin intermediul căreia au văzut lumina tiparului zeci de studii și alte materiale de real folos pentru istoriografia națională. Aceste eforturi sînt completate substanțial de *Analele Sighet* și *Memoria*, revista gîndirii arestate și de alte publicații periodice. *Memorialul durerii*, o adevărată epopee istorică ecranizată, realizată cu insistență, cu multă muncă și cu destul talent de Lucia Hossu-Longin, a adus în casele oamenilor o bogată informație palpitană despre rezistența anticomunistă, familiarizînd întreaga țară cu un fenomen istoric de o rară măreție și dramatism.

În linii generale, rezistența antitotalitară postbelică din România are aceleași trăsături ca și cea din Moldova de dincoace de Prut, asta fiind valabil, de fapt, pentru toate țările și zonele cuprinse de comunism.

Respectînd proporțiile, vom constata că în România și în Basarabia fenomenul s-a desfășurat, în general, în același cadru cronologic, a avut aceeași amploare, natura – socială și națională – a mișcării a fost aproape identică, chiar dacă această afirmație ar părea paradoxală, starea socială cea mai activă în ambele zone a fost țărănimea, atitudinea față de luptători și protestatari a populației neimplicate direct în luptă a fost, în general, aceeași: de înțelegere și susținere. Nu există deosebiri principale în ceea ce privește sarcinile și formele principale de luptă, după cum și dușmanii și călăii au fost aceiași: ocupanții sovietici și lacheii lor de pe loc. Chiar și trădarea, această nelipsită veghetoare între eroism și lașitate, între sacrificiu și mizerie sufletească, a luat în ambele locuri același chip. Și aici și dincolo, implicarea forțelor de represiune în zdrobirea rezistenței a fost masivă. Comun a fost și limbajul uzitat la caracterizarea oficială a luptătorilor: „bandiți”, „criminali”, „tîlhari” etc. În general, aceștia au fost supuși aceluiași pedepse: moartea, pentru cei mai activi și neînfricați, iar relativ la ceilalți – 25 de ani, în cazul celor din Moldova, peste 25 de ani sau temniță pe viață, pentru cei din România.

Au existat însă și deosebiri. Se înțelege că și în România reprimarea s-a făcut la insistența și sub controlul NKVD-ului, dar confruntarea nemijlocită a părților beligerante și-a găsit expresia adecvată în formula sugestivă a *Doinei partizanilor bucovineni*: „Luptă frații contra frați”. În Moldova, regula generală a fost alta, pentru că aici revoltații au fost (cu anumite excepții, pe care documentele istorice și istoriografia le consemnează) moldovenii, iar călăii au fost (exceptînd cazuri cu totul izolate, fără a ține cont, aici, de trădători) militarii aduși de NKVD și KGB din alte regiuni ale imperiului, desigur, în special și în primul rînd ruși. Apoi, spre deosebire de Moldova, în România un rol mare în mișcare au avut militarii, mai ales la început, în 1944–1945, ca urmare a îndepărtării din armată, la cererea sovieticilor, a multor mii de ofițeri. În Moldova, organizarea și coordonarea luptei au fost mai slabe decît dincolo, ca și legăturile combatanților cu străinătatea și, în special, cu rezistența din alte țări, apartenența la partide și simpatiile politice mult mai puțin exprimate. Față de situația din România, aici prezența partidelor istorice în rezistență nu se constată. Protestul anticomunist al intelectualității moldovenești a fost mult mai timid decît al intelectualității români, deși nici în România nu a existat o disidență spectaculoasă.

În Moldova, dezghețul și democratizarea vin mai repede decît în România, așa încît chiar și pe la sfîrșitul anilor '80 încep să fie auzite

primele voci sfioase care încearcă să atragă atenția opiniei publice la problema rezistenței antisovietice și anticomuniste, ținută pînă atunci la index. În 1989, apare un articol ce conținea cîteva date privind unele manifestări izolate de rezistență față de regimul bolșevic, care avuseseră loc în primul an de dominație a acestuia în ținut³⁰. Au urmat apoi, la începutul anilor '90, o serie de materiale publicistice, avînd ca subiect special rezistența sau conținînd și date referitoare la acest fenomen³¹. Așa a fost scrierea autobiografică a disidentului Gh. David ce viza confruntarea cu regimul în anii '80³². Acest angajament publicistic militant, care face parte dintr-un fenomen mai larg, definit mai tîrziu drept revoltă istoriografică³³, a pus de fapt bazele istoriografiei rezistenței, ceea ce impune specialistului în istorie sarcina să-și înceapă investigațiile anume de aici.

Dintre publiciști, cel mai mare prinos la studierea temei l-a adus Ștefan Melnic, care a semnat cea mai mare parte a materialelor sale cu pseudonimul Tudor. În 1991, el a publicat un articol despre una dintre cele mai mari organizații antisovietice țărănești, *Partidul Democrat Agrar*, care a activat în anii 1950 – 1953 mai mult pe teritoriul fostelor, pe atunci, raioane Chiperceni, Răspopeni, Rezina, Orhei și Susleni. Acest autor este primul care a folosit în scrierile sale documentele din arhiva securității. Îmbinînd cu îndemînare materialul documentar cu mărturiile luptătorilor din rezistență, el reușește să creeze o imagine de ansamblu, deși nu neapărat completă, a ceea ce a fost această formațiune de luptă. Se poate vedea că revolta a fost urmarea directă a terorii instaurate de ocupanți și slugoii pe care aceștia reușiseră să și-i mobilizeze în mijlocul basarabenilor, ceea ce sugerează concluzia că numai „cei nedreptățiți peste măsură și ajunși la culmea disperării puteau să-și lege destinul de activitatea partidului democrat agrar în ilegalitate”³⁴. Depistînd din documente denumirile a aproape douăzeci de sate și cîteva zeci de nume de membri ai partidului, Șt. Tudor demonstrează că e vorba de fapt de o manifestare largă a atitudinii ostile față de noul regim³⁵. Principalele forme de luptă au fost agitația antisovietică, mai ales în perioada campaniilor electorale, intimidarea activiștilor de partid și de stat, răspîndirea foilor volante, autorul izbutind să dea la iveală vreo șazeci de astfel de documente, parte din ele reproducîndu-le în articolul său. Aflăm apoi că organizația a avut o structură judicios elaborată, au existat niște raporturi bine stabilite între membrii săi, au fost elaborate documente care sînt indispensabile unei

formațiuni politice de luptă, între care, bineînțeles, un program politic, partidul a avut o corespondență internă, în timp ce unii combatanți corespondau cu lumea din afară. Tudor a adus în istoria scrisă nume care, după apariția investigației sale publicistice, încep să fie folosite tot mai des și care treptat intră în panteonul național. El reușește să arate că încăierarea a fost dură, ceea ce a determinat o ferocitate-model a regimului stalinist față de cei mai activi luptători. Nu se cunoaște alt exemplu din rezistența antisovietică basarabeană ca, din cei aproximativ cincizeci de combatanți activi ai PDA, menționați de Șt. Tudor, unsprezece să fi fost condamnați la moarte, aceștia fiind Vasile Odobescu, Simion Zlatan, Grigore Ciolan, Emilian Boțolin, Dumitru Grubii, Ion Țurcanu, Marc Laur, Simion Baranovschi, Ion Galbură, Andrei Garam și Gheorghe Clima³⁶.

În anul următor, Șt. Tudor a publicat un material, pe cât de consistent pe atât de instructiv, despre o foarte importantă formațiune de luptă antisovietică din ținut, *Organizația națională „Arcașii lui Ștefan”*, care a activat în anii 1946–1947 și a cuprins 33 de sate din fostul județ Soroca, avînd în jur de o sută de membri, iar nucleul era constituit dintr-un grup de tineri deosebit de valoroși de la Școala pedagogică din Soroca. Autorul arată că, luînd naștere din aceleași motive și urmărind același scop principal, *Arcașii* se deosebeau totuși foarte mult de organizația pe care o studiasse mai înainte. Fiind alcătuită aproape numai din tineret intelectual, formațiunea *Arcașilor* pune mai mult preț pe formalismul indispensabil organizațiilor politico-militare: procese-verbale, programe, statute, jurăminte, planuri de acțiuni, cotizații ș. a.³⁷. Anumite documente scrise sînt dovezi sigure că între arcași erau unii pe care, dacă nu s-ar fi văzut datori a porni lupta împotriva ocupanților, îi aștepta un mare viitor. Din aceea ce reproduce Șt. Tudor în articolul său, mai ales *Planul de lucru și de suferințe* al tînărului elev Maxim Teodor sau imnul arcașilor *Trăiască România Mare*, răsar niște figuri care aduc lumină și optimism în istoria noastră. În special imnul acestor „copii cu suflete curate” poate oricînd sluji îndemn și sprijin în acțiune pentru tineretul nostru care, la un moment dat, se poate vedea chemat să apere interesul național. În general, cea mai frumoasă și mai importantă trăsătură a *Arcașilor* a fost idealismul lor național românesc („Sînt român și vreau să mor român”)³⁸. Cu această scriere, Șt. Tudor mai aduce în istoriografie un detaliu nou și anume că luptătorii basarabeni aveau știre de existența altor formațiuni

de luptă care activau atît în Moldova, cît și în Ucraina sau chiar în România și că au încercat în unele cazuri, să-și conjuge eforturile. Visul lui Vasile Bătrînac, conducătorul *Arcașilor*, zice autorul, „era să treacă Prutul și să ia contact cu patrioții din România... de trei ori și-a încercat norocul, dar n-a reușit – frontiera stabilită nelegitim era păzită strașnic”. Totodată ia legătura cu Vasile Băleanu, conducătorul unei alte organizații, din Zgurița, și împreună „hotărâse să stabilească legături cu patrioții din Ucraina...”³⁹.

Fiecare material nou al lui Șt. Tudor despre rezistență a însemnat un eveniment inedit, irepetabil pentru istoria acestui fenomen. Primul articol a fost despre cea mai importantă organizație politico-militară țărănească, al doilea despre cea mai mare și mai interesantă formațiune de luptă antisovietică a tineretului din Basarabia. În cel de-al treilea, publicat în 1993, autorul, pasionat pe paginile pline de măreție și tragism ale trecutului nostru, își îndreaptă atenția asupra atitudinii nemoldovenilor din ținut față de orînduirea bolșevică reinstaurată aici după marele război. Pentru că organizația *Comitetul revoluționar pentru eliberarea popoarelor Rusiei* (CREPR), cunoscută, mai puțin, și cu denumirea de *Uniunea Democratică a Libertății*, care constituie de data aceasta obiectul atenției lui Șt. Tudor, era alcătuită în cea mai mare parte din reprezentanți ai populației alogene. Deși, consemnează autorul, aceasta era mai puțin numeroasă decît formațiunile studiate mai înainte, totuși era bine organizată, iar prin scopurile urmărite și sarcinile realizate nu se deosebea de cele dintii, după cum la fel erau și mijloacele utilizate. Reieșind din această scriere, ar trebui să admitem că luptătorii din CREPR erau foarte hotărîți și înțelegeau poate mai bine ca membrii altor organizații de luptă necesitatea „stabilirii de legături cu alte formațiuni antisovietice, în special cu banderiștii din Ucraina Apuseană”, precum și a „săvîrșirii actelor de terorism asupra comuniștilor și a activiștilor sovietici...”⁴⁰. Ei nu-și făceau nici o iluzie în privința orînduirii sovietice: „Unica noastră salvare e o revoluție de eliberare. Numai prin forța armelor putem traduce în viață idealurile la care am visat...”, după care sînt fixate ca sarcini de realizat un șir întreg de libertăți ce caracterizează statul democratic de drept, care urma să fie instaurat în urma revoluției⁴¹. Anume acest imperativ îndreptățește cea de a doua denumire, întilnită mai rar, a organizației, *Uniunea Democratică a Libertății*.